

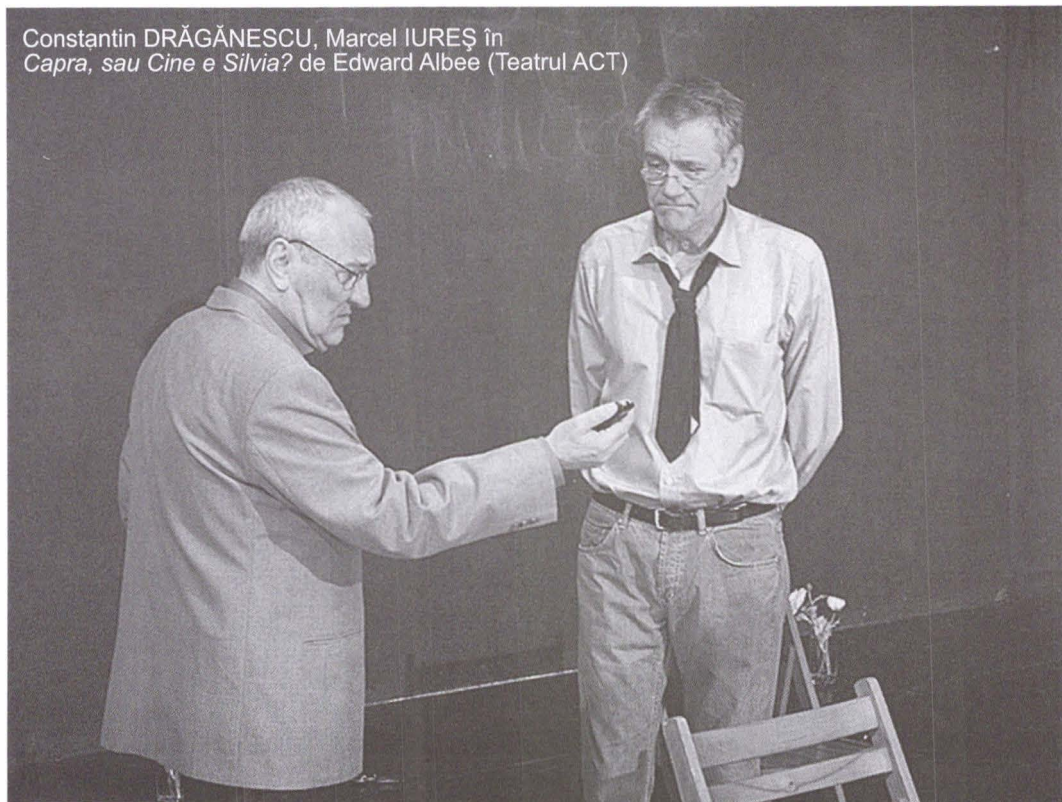
Florian-Rareș TILEAGĂ

Alba Iulia și poveștile ei

Nu-i prima oară când scriu despre Alba Iulia, orașul meu natal, așa că iar îmi vine să spun tot felul de lucruri picante de pe acolo. Uneori mai zic ceva și despre istoria&cultura orașului, că așa-i frumos. Dar acum, oricum aș întoarce-o, tot la povești ajung. Și asta pentru că acolo s-a desfășurat **Festivalul de Teatru „Povești pentru copii și oameni mari“**, ajuns, în 2007, la a doua lui ediție (3–7 octombrie).

Ca multe alte orașe de la noi, Alba Iulia n-a avut niciodată teatru dramatic, ca instituție. Nevoia de spectacol a oamenilor se consuma rar sau prin tot felul de prilejuri, trase de păr ca să aducă, cât de cât, a spectacol. Așa că-i greu de crezut că acolo se întâmplă un festival de teatru. De o ținută atât de familiară, să nu uităm, pentru că cine a dat o tură prin Festival știe aerul proaspăt al acestei sărbători închinată, pur și simplu, tuturor. Adică atât copiilor, cât și „oamenilor mari“.

Constantin DRĂGĂNESCU, Marcel IUREȘ în
Capra, sau Cine e Silvia? de Edward Albee (Teatrul ACT)

George MIHĂIȚĂ și Ștefan BĂNICĂ Jr.
în *Revizorul de Gogol* (Teatrul de Comedie)

Sună frumos, dar culisele au fost, ca oriunde, o muncă în toată regula. Și nimic n-ar fi fost fără inițiativa Alinei Moldovan (directorul artistic al Festivalului), fără eforturile de echipă ale Teatrului de Păpuși „Prichindel” din Alba Iulia (Ioana Vieru, director) și, mai ales, fără sprijinul exemplar (și normal, până la urmă, nu?) al Consiliului Județean. Laolaltă, au produs cea mai așteptată sărbătoare de cultură din județ, care-ți dă sentimentul că ești luat în seamă, că provincia în care credeai că ești înfundat a fost, de fapt, un loc pe care dintotdeauna se putea conta, la capitolul cultură. Ceea ce te și scoate un pic din țâțâni, fiindcă îți dai seama cât de târziu s-a făcut ceva în acest sens.

Cam acesta era contextul în care „și-au făcut loc” cele două ediții ale Festivalului și, odată cu ele, acest concept oficial al poveștii de teatru, de fapt, al *atractivității și simplității spunerii unei povești în teatru*. El a fost păstrat, cât s-a putut, prin programul (mai consistent decât în 2006) de spectacole românești și străine (!), ateliere, conferințe, lansări de carte, expoziții de fotografie și afișe, ceremonii, concerte. În total, vreo cincizeci de manifestări, petrecute în treisprezece spații diferite, adunate în cinci zile de teatru pentru copii și adulți. Să vedem.

Povești pentru copii

Ele erau dimineața, la teatru. Acolo, starea de copilărie era peste tot, acolo te molipseai de hărmălaia de voci subțirele. Ca și de reacțiile copiilor, cele mai curate din câte poți vedea la un public, gata să răsplătească prin liniște sau să sancționeze prin foială. În fine, iată poveștile care meritau văzute, pentru care merita să îți pasul cu puhoiul micuților.

Motanul încălțat (Teatrul pentru Copii și Tineret, Constanța, regia: Cristian Pepino) – un moment de teatru în care povestea a fost aproape neglijată în favoarea spunerii de poveste. La tot pasul era riscul ca animațiile videoproiectate și împletirile de joc actoricesc cu joc de păpuși-compuse să „obtureze”, prin vizualitate, narativitatea oricum simplă a situațiilor. Spectacolul a fost ferit de acest exces vizual, povestea ajungând întreagă la copii, cu o precizie a expresiei plastice, demnă de autoarea scenografiei, Cristina Pepino.

A fost apoi o adaptare după proza lui Michael Ende, *Buxifan* (Teatrul pentru Copii și Tineret „Colibri”, Craiova, regia: Valentin Dobrescu). Nu putea să nu-ți placă pentru strădania lui de a arăta câtă nevoie de basm are lumea asta năpădită de răutate. O strădanie exprimată peștiș, dar cam aritmic, din păcate, deși țesătura vizuală – cromatică plastică de contraste, ecleraj variat, contrapuncte sonore, proiecții video, interactivitate – cerea în mod evident un *tempo* rapid. Oricum, a fost un spectacol citeț, narativ, copiii fiind cuceriți de atâta fantezie, exact cum trebuie la teatru.

Hänsel și Gretel (Teatrul de păpuși Baia Mare, regia: Traian Săvinescu), un alt spectacol pe un text clasic, a fost și el pe muchia între a-i fascina și plictisi pe copii; regia și-a asumat un risc nebun construindu-l pe structură de teatru liric, cu arii, duete, intermezzo-uri orchestrale (muzica de Engelbert Humperdinck). Ce copil are răbdare să asculte replici cântate, din care nu pricepe mai nimic, darămite o poveste? Noroc cu liniile melodice romantice, greoaie, ample, patetice; noroc cu decorurile, costumele, măștile hiperbolice; noroc cu fumul, flăcările, jocurile de lumini, efectele sonore – noroc cu toată truda vizual-auditivă, care a părut interesantă în ochii copilașilor. Că altfel, praf se făcea spectacolul. Oricum, bilă neagră atât pentru dispropoția deranjantă între marionetele minuscule și mânuitorii lor, cât mai ales pentru intervențiile naratorului, care (din prea mult zel artistic, pare-se) au întrerupt de câteva ori fluenta poveștii.

Merita să vezi și *Vise colorate* (coproducție Teatrul Prichindel din Alba Iulia și Teatrul de Marionete Arad, regia: Bogdan Drăgulescu). Fără să aibă un *story* „canonic”, spectacolul s-a impus ca un caleidoscop de secvențe, fiecare ca deformare onirică a realului. Așa, ca-n vise, unde totul e posibil, fantezia fiind aici la ea acasă. Unde mai pui că însăși fixarea pe acest motiv ofertant al „noptii” i-a permis regizorului să înece scena în beznă, ascunzând „sforile” și lăsând la vedere doar siluetele fosforescente ale actorilor și recuzitei. Ceea ce a fost o mișcare de maturitate regizorală, ca și toate momentele imprevizibile de divertisment (pantomimă, dans, step, canto), care au alcătuit un varieteu oniric plin de ritm, joc, umor, cum rar vezi. Ca să nu mai zic de scenele cu laser și fum, aici folosite cu rost și măsură, care te cufundau în senzația de bine pe care o ai când visezi frumos. Un spectacol profesionist, fascinat, năucitor pentru copii și oameni mari.

Mai puțin savant a fost *Ninigra și Aligru* de Nina Cassian (Teatrul pentru Copii și Tineret „Ariel”, Târgu Mureș, regia: Oana Leahu), un spectacol cu păpuși, cu elemente de estradă, decor luxuriant de junglă, despre puterea prieteniei între doi tigrișori. A fost o desfacere echilibrată a poveștii, în versuri scurte, cu farmec naiv, de feerie, însă cu un final artificios.

A mai fost *Macbeth* (Teatrul Regional de Păpuși Grodno, Belarus, regia: Oleg Zhiugzhda), adaptare după Shakespeare cu actori și marionete. De reținut virtuozitatea mânuirii marionetelor și comportamentul scenic al actorilor, maeștri în dicție & mimică tip *kammerspiel*. Au creat un gen de fantastic intensiv, care nu te obosea cu nimic exuberant. Ambianța sinistă a conflictului tragic se ridică din zona subliminală a decorului gotic, a recuzitei și costumelor stranii, cu niște arătări de personaje rupte parcă din cinema-ul expresionist.

Cât despre spectacolele *Fii și tu clovn!* cu clovnul Doru Rancea, s-o spună copiii. Au fost acolo zi de zi, prinși în vârtoarea de provocări pe care acest energic născător de veselie, o stârnea prin te miri ce *gag*-uri, cântece și scamatorii. Din ele n-au lipsit ingredientele specifice oricărui *performance* spumos de clovnerie: interactivitatea, autoironia, dinamismul; aluziile mature, comice, adresate părinților din tribună etc. Au fost momente care te învingeau prin veselia lor.

Povești pentru oameni mari

Că tot vorbeam de „arătări”, *Revizorul* (Teatrul de Comedie, regia: Horațiu Mălăele) a fost la fix. Dar vorbim de Gogol, de satiră, deci de un *horror comic* ce a împânzit scena cu caricaturi rusești. Cu decor zero, cu costume, machiaje cadaverice, *Revizorul* a folosit grotescul ca hiperbolă, făcând din personajul-colectiv al târgului rusesc un fel de semiființă de la capătul lumii. Dar dincolo de plastica superbă, vloga umorului caricatural s-a cam pierdut în scene leneșe, redundante, dezechilibrate actricește, fiind mult sub ritmul și turația comicului din *Măscăriciul*, de pildă, de la „Bulandra”, regizat tot de Mălăele (și jucat, la Alba Iulia, o lună mai târziu). Publicul a fost totuși încântat, fiind un spectacol plin ochi de vedete.

La *Oleanna* (Teatrul ACT, Asociația PERSONA și ArCuB, regia: Andreea Vulpe) a fost altfel. Pornind de la o temă actuală cât încape – abuzul de putere în universitate, cum reiese dintr-o cruntă dispută între un profesor și studenta lui, pe motiv de agresiune sexuală –, spectacolul a fost exact ca textul (autor David Mamet). Adică un vârtej intim de atacuri și confesiuni, cu răsuciri de sens la fiecare replică, cu deposedări și devorări reciproce, care au făcut din spectacol un labirint de o cerebralitate aproape dezumanizantă. Astfel, percepția îți era inflamată, spectacolul venind ca o dialectică a provocării prin cuvânt și privire, pe care actorii (Adrian Titieni, Emilia Bebu) au exploatat-o cu multă migală.

Tot cu sufletul la gură te ținea și *Capra, sau Cine e Sylvia?* (Teatrul ACT&ArCuB, regia: Alexandru Dabija), de Edward Albee. Însă aici încrucișarea de replici țâșnea din cu totul altceva: drama unei soții înșelate de bărbat cu... o capră. Pe scurt, cât absurd poate îndura familia de azi? De aici, șiroaie de lupte verbale, de justificări ca-n conflictele de negare absolută din tragedii, cu răsturnări de tabuuri, toate la un nivel de furie, sinceritate și umor „indecent”, de-ți țiuiau urechile. Meritul a fost al regizorului Alexandru Dabija, excelent dirijor de actorie din cea mai rafinată (Marcel Iureș, Emilia Dobrin etc.), care a știut să epuizeze subiectul prin dibuirea tuturor variantelor de comedie neagră, ale unui text superb scris.

Au fost și momente care au surprins pe toată lumea cu neobișnuitul lor, precum *Ionescu – cinci piese scurte* (Teatrul Odeon, regia: Alexandru Dabija). Adică cinci scheciuri marca Eugen Ionescu, intitulate așa de banal, că nu te

Scenă din *Buxifan*, adaptare după Michael Ende
(Teatrul pentru Copii și Tineret „Colibri”, Craiova)

așteptai să vină cu cele mai neverosimile situații. Unele scenete alcătuiau cap-coadă o lume deformată, cu devieri de la firesc. Altele te păcăleau, desfășurându-se realist până la capăt, când, brusc, veneau cu câte o zvâcnire de absurd.

Între altele, a fost și spectacolul *În umbră* (Theatre de l'Oprimé, Paris, regia: Rui Frati), din păcate, o tentativă redundantă, monotonă de a dezvolta, brechtian (text cântat&orchestrație), tema opresiunii politice. Au fost apoi câteva cadouri pentru albaiulieni, precum spectacolele de *music-hall*, operă și dans clasic ale Teatrului de Operetă „Ion Dacian” (*Broadway–București, Bal, Invitație la vals*), după care a urmat *Visul unei nopți de vară* (regia: Beatrice Rancea). Ca prim spectacol de teatru dramatic, produs de trupa Teatrului „Prichindel” Alba Iulia, în colaborare cu alte teatre din țară, *Visul...* a fost, ca prin minune, o comedie de succes. Un succes demn de tot respectul, căruia e normal să i se ierte fisurile de regie&actorie.

Au mai fost și alte evenimente care, fără să fie teatru, au fost cât se poate de mult spectacol. Între ele, concerte camerale; spectacole-lectură (*Cărnășile*, pe motive rurale în context actual, de Ioana Ieronim; *Life Project*, de Alina Frâncu și Alexandra Felseghi, scris în Tabăra de Dramaturgie a Cotidianului, 2007) și conferințe, ca *Scrieți realitatea*, susținută de Michaela Michailov între liceeni, care au fost receptivi și preocupați de noua provocare a scrierii de teatru cotidian. Sau chiar Ceremonialul Gărzii Celor trei Fortificații, inclus în programul Festivalului pentru exotismul lui istoric.

N-au lipsit discuțiile la un pahar din „PUB 13”, *meeting-point*-ul Festivalului, unde totuși n-ar fi fost rău ca fiecare noapte să înceapă cu câte un spectacol de teatru alternativ, cum a fost la prima ediție. Nu de alta, dar de obicei așa ceva dezinhibă și colorează un festival de teatru.

În orice caz, de departe cel mai tare eveniment al Festivalului a fost *Poveste pentru prieteni*, din Sala Unirii, concert susținut de Marius Mihalache (țambal), Crina Matei (voce) și Ovidiu Lipan Țândărică (tobe). Veterani într-ale sintezei de motive lăutărești, folk, jazz, clasic, cei trei au dat un spectacol de zile mari, liric și puternic până la delir. Țambalul lui Mihalache și vocea Crinei, împletite în spumosul stil al muzicantului de bairam, au făcut ca festivalul să rămână. Pur și simplu.

Și-am încălecat pe-o roată...

Și v-am spus... Mda... Ideea e că Festivalul „Povești pentru copii și oameni mari”, așa tinerel și mărunț cum e, și-a fixat deja o orientare care ar putea, peste câțiva ani, să răstoarne carul mare. Sigur că nu-i vorba de transformarea orașului Alba Iulia într-un centru cultural al Ardealului. Ne-o dorim cu toții, deși nu-i posibil, o știm prea bine.

Mă refeream la altceva. Acest Festival este, nu-i așa, un manifest blând, dar tenace de contestare a teatrului care vorbește despre sine și de sprijinire a teatrului care vorbește despre Cetate. Deci mută accentul de pe autoreferențialitate, distanțare, reprezentare (de pe ambiția de a fi autor de dragul exercițiilor stilistice), pe narativitate, apropiere, comunicare (de dragul publicului, căruia i-a fost mereu străină orice ambiție de autor). Ar fi vorba, până la urmă, de *sugerarea unei soluții umaniste* în teatrul contemporan, care să rezolve problema înstrăinării de spectacol a publicului. Sigur, sugestia nu e nouă, dar avem puțini regizori-povestitori, care să fie sau căutători de scenarii narrative, sau autori de scenarii narrative, sau chiar autori de narativitate în spectacole bazate pe texte care n-au nimic narativ.

Și toate astea, dincolo de faptul că miza sărbătorii – de a „potoli” și disciplina suferințele celor prezenți prin povești spuse profesionist, de spectacole unul și unul – a fost atinsă în ambele ediții. Rămâne, așadar, concluzia aceasta: Festivalul și-a făcut datoria, în limitele lui. Orice stângăcie de organizare sau selecție a spectacolelor trebuie pusă pe seama fazei de creștere, festivalul fiind încă într-un soi de „perioadă de grație”, când e omenește să i se ierte neajunsurile și e musai să i se încurajeze reușitele.

Plus că un motiv de a continua e garanția că publicul va veni și la anul. În număr mai mare, să sperăm... Alba Iulia e o bucată de provincie unde judecata publicului e neîmbăcșită de pretențiile estetice, care usucă de emoție orice receptare. Au dovedit-o, venind la teatru, nu doar locuitorii din Alba Iulia, ci și cei din orașele apropiate, ca Sebeș, Aiud, Blaj, ceea ce face ca festivalul să rămână un „bun” al județului. Fără exagerări. E chiar frumos să vezi cum toți acei spectatori formează un public cult fără să fie elitist în exigența lui, un public mai sănătos la minte și la suflet, gata de teatru, tolerant, nerăbdător, cum multe teatre caută. În felul ăsta, Alba Iulia e una dintre cetățile bune care-și merită teatrul. Atâta cât o fi el.